

УДК:371.134:159.922.76

Д.І. Шульженко, О.Є. Шульженко
diakademia@mail.ru

**ЕМОЦІЙНА СТАБІЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК
ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ПСИХОЛОГА ДО КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З
АУТИЧНИМИ ДІТЬМИ**

Shulgenko D.I., Shulgenko O.Ye. Emotional stability as a factor of personal readiness of the future psychologist to correctional work with autistic children / D.I. Shulgenko, O.Ye. Shulgenko // Actual problems of the correctional education: Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Issue 5.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 378–390

Шульженко Д.І. Шульженко О.Є. Емоційна стабільність як чинник особистісної готовності майбутнього психолога до корекційної роботи з аутичними дітьми. У роботі представлено результати експериментального дослідження особливостей емоційної

© Шульженко Д.І., Шульженко О.Є.

стійкості студентів - майбутніх психологів, які в своїй подальшій професійній діяльності обрали сферу психокорекційної допомоги дітям зі спектром аутистичних порушень. Представлена психологічна характеристика аутистичної симптоматики в системі первазивних розладів у дітей та наголошено на специфіці підходів та методів роботи психолога з такою нозологією дітей. Аналіз теоретичних та практичних джерел показав, що не всі психологи здатні та готові забезпечити якісний технологічний процес подолання аутистичних порушень у дітей, а саме: не сприймають складну психологічну структуру порушення, отримують стрес і розпач під час контакту з ними, зневірюються у власних професійних результатах корекції і, насамкінець, залишають свою професію. У зв'язку з цим, виникла потреба експериментального вивчення особистісних показників емоційної стійкості майбутніх психологів та формування у них професійних компетентностей та здатностей роботи з аутичними дітьми, спрямованої на подолання аутистичної симптоматики; формування всієї структури психологічної готовності до мультифункціональної взаємодії з такою нозологією дітей. Специфіка такої роботи полягає в подоланні психологічних труднощів особистого характеру фахівця, які в подальшому можуть сформувати рефлексивні, комунікативні, процесуальні, контрольні функції; впливати на якість, ефективність праці та результат. Подано характеристику структурних компонентів та змісту емоційної стабільності як чинника струсостійкості спеціального психолога. Зазначено специфіка отримання експериментальних даних. Виявлено особливості емоційної стійкості майбутніх психологів. Встановлено чотири основних фактори емоційної стійкості студентів майбутніх психологів: психологічні властивості особистості, взаємозв'язок агресивності та особистісних характеристик, інтернальності та самоконтролю, загального відношення до навчання із емоціями. Досліджено інтегральну структуру емоційної стійкості та основних психологічних показників: агравації, загальної самооцінки, інтроверсії, тривожності, інтернальності в міжособистісних стосунках, екстраверсії, мотивації успіху та боязні невдачі, загальної інтернальності, мотивації стійкості – нестійкості, інтернальності в досягненнях, сенситивності, статі, замкнутості – товариськості, раціональності – зваженості, спонтанності, агресивності, віку, інтернальності в області невдач, інтернальності в колективі, самоконтролю, гніву, тривожності, брехні, загального відношення до навчання в університеті, які виявляють здатності чи нездатності молодій людині до проведення складної психокорекційної роботи. Дані констатувального етапу дослідження дозволили проаналізувати стан психологічної готовності майбутніх спеціальних психологів до роботи з аутичними дітьми та сформулювати подальші напрями формування в них емоційної стійкості. На основі отриманих результатів надано практичні рекомендації по формуванню високого рівня емоційної стійкості у майбутніх психологів підвищення мотивації та позитивного відношення до навчання в університеті.

Ключові слова: емоційна стійкість; майбутній спеціальний психолог, особистісна готовність, діти зі спектром аутистичних порушень; емоційно-вольовий, мотиваційний, інтелектуальний компоненти емоційної стійкості.

Шульженко Д.И., Шульженко А.Е. Эмоциональная устойчивость как фактор личностной готовности будущего психолога к коррекционной работе с аутичными детьми. В работе представлены результаты экспериментального исследования особенностей эмоциональной стойкости студентов – будущих специальных психологов, которые в своей дальнейшей профессиональной деятельности выбрали сферу коррекционной помощи детям спектра аутистических нарушений. Представлена психологическая характеристика аутистической симптоматики в системе первазивных расстройств у детей и сделан упор на специфике подходов и методов работы психолога с такой категорией детей. Анализ теоретических и практических источников показал, что не все практикующие психологи способны и готовы обеспечить качественный технологический процесс преодоления аутистических нарушений у детей, а именно: не воспринимают сложную аутистическую систему нарушений, получают стресс и отчаяние во время контакта с ними, не верят в получение профессиональных результатов коррекции, и, наконец, даже оставляют свою профессию. В связи с этим возникла потребность обоснования экспериментального изучения показателей эмоциональной стойкости будущих психологов и формирование у них всей структуры личностной готовности к мультифункциональному взаимодействию с такой нозологией детей. Готовность до такой работы состоит в преодолении психологических трудностей личного характера специалиста, которые в дальнейшем могут сформировать рефлексивные, коммуникативные, процессуальные, контрольные функции, влиять на качество, эффективность работы и общий результат. Подано характеристику структурных компонентов и содержание эмоциональной стабильности как фактора стрессоустойчивости специального психолога в процессе работы с аутичными детьми. Определена специфика получения экспериментальных данных. Выявлено особенности эмоциональной стойкости будущих психологов. Обозначено четыре основных фактора эмоциональной устойчивости студентов – будущих психологов: психологические свойства личности, взаимосвязь агрессивности и личностных характеристик, интернальности и самоконтроля, общего отношения к обучению с эмоциями. Исследовано интегральную структуру эмоциональной стойкости и основных психологических показателей: агравации, общей самооценки, интроверсии, тревожности, интернальности в межличностных отношениях, экстраверсии, мотивации успеха и боязни неудачи, общей интернальности, мотивации устойчивости – неустойчивости,

интернальности в достижениях, сенситивности, пола, замкнутости-общительности, рациональности – взвешенности, спонтанности, агрессивности, возраста, интернальности в области неудач, интернальности в коллективе, самоконтроля, гнева, тревожности, лжи, общего отношения к учебе в университете, которые выявляют способности или неспособности молодого человека к проведению сложной психокоррекционной работы. Данные констатирующего этапа исследования позволили проанализировать состояние психологической готовности будущих специальных психологов к работе с аутичными детьми и сформулировать дальнейшие направления формирования у них эмоциональной устойчивости. На основе полученных данных предложено практические рекомендации по формированию высокого уровня эмоциональной устойчивости у будущих психологов, повышения мотивации и позитивного отношения к учебе в университете.

Ключевые слова: эмоциональная устойчивость, будущий специальный психолог, личностная готовность, дети спектра аутистических нарушений, эмоционально-волевые, мотивационные, интеллектуальные компоненты эмоциональной устойчивости.

Аутистичний розлад (Autistic disorder), або аутизм, є важкою формою патології розвитку, що характеризується порушеннями соціальних, комунікативних і мовленнєвих функцій, а також наявністю нетипових інтересів і форм поведінки. Аутизм впливає на всі види взаємодії дитини з навколишнім світом і виявляється в ураженні багатьох ділянок мозку, руйнуючи, власне, ті функції, які роблять нас людьми, тобто реакції на дію соціуму, здатність до комунікації і співчуття, що ми їх виражаємо іншим людям.

Дитина, страждаюча від аутизму, може зняти галас і почати кидатися на людей, якщо хтось пересунув стілець в її кімнаті, або якщо в музичному центрі поставлений «не той» компакт-диск. Вона може годинами грати, сидячи в кутку кімнати, і нескінченно повторювати одні й ті самі рухи або дії - погойдуватися, викладати предмети в ряд, ляскати долонями або клацати пальцями, перегортаючи сторінки журналу. Такі діти, як правило, не бачать цілісної картини того, що відбувається, а зосереджують усю свою увагу на якій-небудь найдрібнішій деталі, предмети чи події, яка належить до їхнього власного світу – як, наприклад, до крихітної плями на своїй сорочці. Якщо більшість із нас бачить високі дерева, що становлять ліс, то увага дитини, страждаючої від аутизму, скоріше за все, буде прикута до соснової голки.

Тому надзвичайно важливим завданням для вирішення проблеми інтеграції аутичної дитини в соціальне середовище є визначення формату індивідуальної корекційної роботи з такою дитиною. За результатами проведеного нами дослідження визначено, що базовим принципом роботи з аутичними дітьми є відповідна спеціальна

підготовка фахівця, в нашому дослідженні - спеціального психолога, для роботи з ними.

Отже, професійна діяльність фахівця, який працює з аутичними дітьми, системно організує структуру індивідуальності, визначає вираженість якостей затребуваних професій, завдяки чому індивідуальність практичного психолога-дефектолога, відповідно до переваг і типу діяльності, має інтегративнішу організацію. Потрібен взаємозв'язок психодинамічних і особистісних якостей, таких як темп, пластичність та соціальна відповідальність, які позитивно корелюють із соціальною сміливістю, стресостійкістю в роботі з дитиною та її батьками, комунікативними й організаторськими здібностями.

Практичний психолог-дефектолог, виходячи із індивідуальних особливостей аутичних дітей, згідно з окремим, неповторним особистісним їхнім типажем, в процесі психолого-педагогічної діагностики розкриває когнітивні, креативні, регуляторно-вольові стилі дитини і створює особистісну індивідуально-інтегральну позицію до цієї дитини, водночас оцінюючи свої особистісні показники ефективної корекційної роботи. Підсумком такої роботи є насамперед її прогностична цінність. Це виражається в розробленні індивідуальних прогностично-корекційних програм, де враховані не тільки напрями корекції аутистичних порушень, таких як напруження, тривожність, аутостимуляція, вербалізм, гнів, агресія і самоагресія, але й передумови та психологічний інструментарій для розвитку позитивних якостей і здібностей дитини, а також визначені стилі її провідної активності та особистості загалом. Такі негативні властивості блокують розвиток, навчання та виховання дитини, яка самостійно не може усвідомлювати важливість і корисність навчання. З цього приводу варто навести таке визначення, сформульоване академіком НАПН України Віктором Миколайовичем Синьовим: «Навчання – основний шлях корекції розвитку... дитини, оскільки воно є провідним видом її діяльності і перебуває в нерозривній єдності з вихованням як засобом управління соціалізацією особистості... Система корекційних заходів, - продовжує автор, - має впливати на особистість учня загалом і в поєднанні таких її компонентів, як пізнавальні й емоційно-вольові психічні процеси; досвід (знання, уміння, навички); спрямованість; здібність, характер, поведінка» [4, с. 51].

Нівелювати та повністю вирішити цю складну, поліморфну за походженням, проблему можливо через системну психологічну підготовку фахівців-спеціальних психологів, наділених, перш за все, тріадою мультидисциплінарних функцій, а саме: діагностико-прогностичною, корекційною та психотерапевтичною допомогою та вирішення всіх складних питань особливої взаємодії дорослих з аутичною дитиною. В цьому аспекті актуальною є думка доктора педагогічних наук, професора, М. К. Шеремет, яка, аналізуючи процес підготовки спеціалістів, говорить про те, що він повинен здійснюватися у відповідності до вимог суспільства, далі вона зазначає: "... на основі

наукових досліджень визначені відповідні напрямки реалізації цього процесу, але здійснювати його буде досить складно, враховуючи неординарні умови: з одного боку, ми вимушені підтримувати функціонування нині діючої системи; а з другого – паралельно виокреслювати принципово іншу, нову” [6, с. 15]. Такою інноваційною тенденцією є якісна підготовка спеціального психолога в Інституті корекційної педагогіки та психології НПУ імені М.П.Драгоманова, який окрім фахових знань з дисциплін клініко-психолого-педагогічного циклу має володіти спеціальними вміннями та навичками взаємодіяти з аутичною дитиною, бути психологічно врівноваженим, стресостійким і, зокрема емоційно стійким до особливостей психологічного (первазивного, проникаючого у всі сфери психічної діяльності дитини) складного за структурою і проявами аутистичного розладу.

Разом з тим, емоційна стійкість є одним із важливих психологічних факторів ефективності діяльності майбутнього фахівця - психолога у напружених обставинах, які може створити аутична дитина. Властивість бути емоційно стійким зменшує негативний вплив сильних емоційних переживань дитини, сприяє готовності спеціального психолога до дій та може запобігати прояву крайнього стресу.

У сучасних дослідженнях дедалі більше авторів вважають емоційну стійкість однією з найважливіших детермінант успішності життєдіяльності людини в цілому, складовою «емоційного інтелекту» людини, що забезпечує, зокрема, підтримання нею доброзичливих стосунків з оточуючими.

Емоційна стійкість психологів на сьогодні досліджується, однак результати різних авторів неоднозначні. Так, одні говорять, що емоційна стійкість є характерною для психологів [1]. Інші ж говорять про майбутніх психологів, як про емоційно нестійких [3]. Це може бути пов'язано із неоднаковим підходом авторів до дефініції поняття емоційна стійкість та складових, що її формують. Таким чином, актуальним та відкритим питанням на сьогодні є питання особливостей емоційної стійкості у спеціальних психологів, а також основних складових даного інтегрального поняття у цієї категорії.

Питання емоційної стійкості особистості останнім часом активно досліджується психологами. У науковій літературі прийнято відносити емоційну стійкість до важливих складових психологічної стійкості особистості, як чинник, що забезпечує можливість протидіяти, протистояти небажаному впливу середовища [2].

Дослідження проблеми емоційної стійкості почалося ще в 40-хх роках минулого століття коли термін «нестійкий» розуміли як емоційну нестійкість. Історично, виникнення терміна «емоційна стійкість» спричинило вивчення поведінки людини, яка знаходиться та працює в екстремальних умовах. Більшість досліджень проводили в прикладних галузях психології: авіаційній, інженерній, психології спорту. Велика увага також приділялася вивченню механізмів формування емоційної стійкості в онтогенезі, психологічним методам її діагностування,

виявленню факторів середовища, що сприятливо чи несприятливо впливають на дану характеристику особистості.

Що стосується людей, які є професіоналами в галузях, які потребують максимального психічного напруження (наприклад, льотчики) вважають, що під емоційною стійкістю слід розуміти, з одного боку, несприйнятливість до емоціогенних факторів, що робить негативний вплив на психічний стан людини, а з іншого – здатність контролювати і стримувати астенічні емоції, які виникають, забезпечуючи тим самим успішне виконання необхідних дій [7]. Найближче до сучасного розуміння є підхід, при якому емоційну стійкість розглядають з точки зору особливої взаємодії всіх компонентів діяльності, у тому числі емоційних. Так емоційну стійкість можна більш конкретно визначити як властивість, що забезпечує гармонійне відношення між всіма компонентами діяльності в емоціогенній ситуації і тим самим сприяє успішній діяльності [5].

Емоційна стійкість є показником інтегративним, який включає емоційно-вольову, інтелектуальну та мотиваційну компоненти. Узагальнивши теоретичні дані, можна говорити, про основні показники за якими можна говорити про наявність конкретної компоненти емоційної стійкості у досліджуваного (рис.1.).

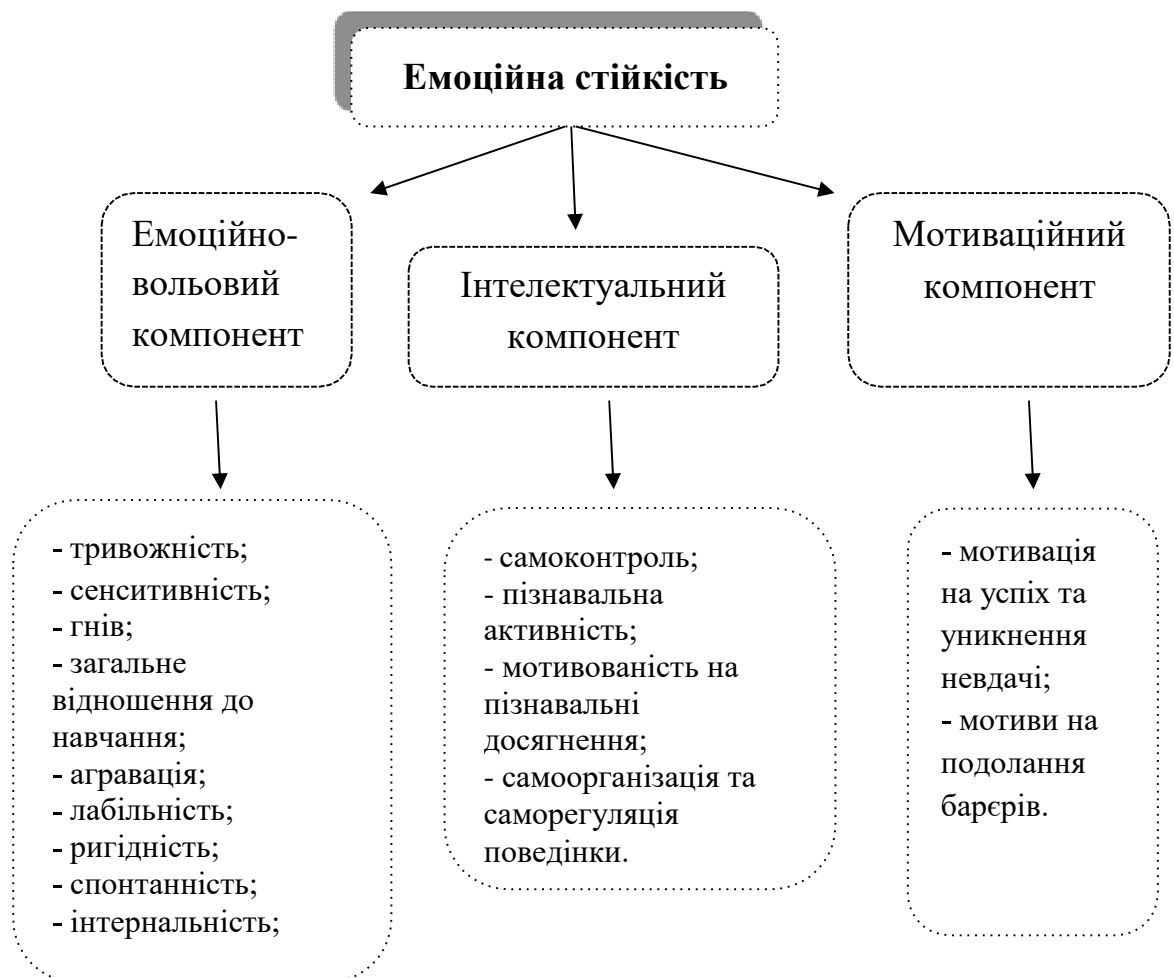

Рис. 1. Теоретична модель емоційної стійкості особистості

Зокрема, емоційно-вольовий компонент, який характеризується мірою чутливості до критичної ситуації, рівнем збудливості, тривожності, ступенем вираженості емоційних переживань, а також внутрішнім контролем за поведінкою, здатністю до адекватної самооцінки. Інтелектуальний компонент виражається ступенем вираженості інтелектуальних емоцій, що визначають пізнавальну активність по самоорганізації, саморегуляції та самоконтролю поведінки індивіда. Мотиваційний компонент, що характеризується як система мотивів спрямованих на подолання психологічних бар'єрів. Відповідно до даної теоретичної моделі було підбрано методики, які дозволяють дослідити основні складові компонентів емоційної стійкості.

Для виявлення індивідуально-типологічних характеристик, які притаманні емоційно стійким особистостям використовували методики дослідження: методика вивчення характерологічних рис особистості (С. Грачова, модернізована М.С.Янцуром); індивідуально-типологічний опитувальник (ІТО) (Л.М. Собчик); мотивація успіху та боязнь невдачі (МУН) (А.А. Реан); методика дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК) (Є. Ф. Бажин, Є.А. Голинкіна, А.М. Еткінд). Основу особистісного фактору складає одна чи декілька таких тенденцій за якими можна говорити про сформованість особистості. Методика містить 10 шкал, серед яких дві шкали достовірності – агравації (АГР) та брехні (БРХ), та дозволяє дослідити показники, які автор рекомендує об'єднувати в полярні пари: екстраверсія (ЕКС) – інтроверсія (ІНТ), ригідність (РИГ) – лабільність (ЛБЛ), спонтанність (СПН) – сенситивність (СНС), агресивність (АГР) – тривожність (ТРЖ).

Важливою детермінантою емоційної стійкості є емоційна спрямованість переживання (інтернальність, екстернальність) в основних видах діяльності. Інтернальність та екстернальність є характеристиками особистості, які говорять про характер виконання певних видів діяльності людини, оцінювання результативності роботи та можливості самостійності змінювати діяльність при зміні зовнішніх.

У дослідженні брали участь студенти кафедри спеціальної психології та медицини ІКПП НПУ імені М.П. Драгоманова та кафедри психології Львівського національного університету імені І.Я.Франка.

Для того, щоб виділити основні чинники, що формують емоційну стійкість у студентів-спеціальних психологів та психологів у кількості 100 осіб ми провели факторний аналіз. За його результатами виділено чотири основні фактори (табл.1.).

Фактор 1, названий «Психологічні властивості особистості». Він пояснює 22% дисперсії. До цього фактору входять такі шкали: агравація (0,642); загальна самооцінка (0,546); інтроверсія (0,455); тривожність (0,436); інтернальність в міжособистісних відносинах (-0,460); екстраверсія (-0,581); мотивація успіху та страх невдачі (-0,610); загальна інтернальність (-0,647); емоційна стабільність (-0,704); інтернальність в досягненнях (-0,758).

Найбільше факторне навантаження має шкала «агравация», а найменше – «інтернальність в досягненнях». Цей фактор вказує на те, що прагнення досліджуваних, а саме студентів психологів та спеціальних психологів, підкреслити наявні проблеми і труднощі власного характеру пов'язані із тривожністю, здатністю зосереджуватись на власних переживаннях, відсутності вміння у особистості самостійно формувати своє коло спілкування, низькою мотивацією до успіху та страхом невдачі, не здатністю особистості брати на себе відповідальність за більшість подій свого життя, відсутністю емоційної стійкості, здатністю приписувати свої успіхи впливу зовнішніх обставин.

Таблиця 1.

Результати факторного аналізу

Назва фактору	Назва показника	Факторне навантаження	Загальна дисперсія
Психологічні властивості особистості	Агравация	0,642	22%
	Загальна самооцінка	0,545	
	Інтроверсія	0,455	
	Тривожність	0,436	
	Інтернальність в міжособистісних відносинах	-0,460	
	Екстраверсія	-0,581	
	Мотивация успіху та боязнь невдачі	-0,610	
	Загальна інтернальність	-0,647	
	Емоційна Стійкість/Нестійкість	-0,704	
	Інтернальність в досягненнях	-0,758	
	Взаємозв'язок агресивності та особистісних характеристик	Сенситивність	
Стать		0,488	
Замкнутість/Товариськість		0,454	
Раціональність/Зваженість		-0,459	
Спонтанність		-0,476	
Агресивність		-0,631	
Вік		-0,652	
Взаємозв'язок інтернальності та самоконтролю	Інтернальність в області невдач	-0,472	9,7%
	Інтернальність в колективі	-0,474	
	Самоконтроль	-0,487	
Взаємозв'язок загального відношення до навчання із емоціями	Гнів	0,829	8,5%
	Тривожність	0,561	
	Брехня	0,112	
	Загальне відношення до навчання	-0,820	

Фактор 2 можна назвати «Взаємозв'язок агресивності та особистісних характеристик» (табл.1.). Він пояснює 11,6% дисперсії. До цього фактору входять такі шкали: сенситивність (0,638); товариськість (0,454); раціональність (-0,459); спонтанність (-0,476); агресивність (- 0,631).

Найбільше факторне навантаження має шкала «сенситивність», а найменше – «агресивність». Цей фактор вказує на те, що чутливість, схильність особистості до рефлексії пов'язані із вмінням налагоджувати стосунки з іншими, зваженістю у прийнятті важливих рішень, відсутністю спонтанності у висловлюваннях і вчинках, низькій агресивності, що виражається у низькій наполегливості при відстоюванні власних інтересів.

Фактор 3 можна назвати «Взаємозв'язок інтернальності та самоконтролю». Він пояснює 9,7% дисперсії. До цього фактору входять такі шкали: інтернальність у сфері невдач (-0,472); інтернальність у колективі (-0,474); самоконтроль (-0,487) (табл.1.).

Найбільше факторне навантаження має шкала «інтернальність у сфері невдач», а найменше – «самоконтроль». Цей фактор вказує на те, що здатність особистості приписувати відповідальність за невдачі та досягнені успіхи на зовнішні обставини, інших людей та членів студентського колективу, що перебуває у взаємозв'язку із низьким рівнем самоконтролю.

Фактор 4 можна назвати «Взаємозв'язок загального відношення до навчання із емоціями». Він пояснює 8,5% дисперсії. До цього фактору входять такі шкали: гнів (0,829); тривожність (0,561); загальне відношення до навчання (-0,820) (табл.1.).

Найбільше факторне навантаження має шкала «гнів», а найменше – «загальне відношення до навчання». Цей фактор вказує на те, що такі емоції як: гнів та тривожність знижують мотивацію до навчання, що виражається у негативних емоціях у ставленні до навчання на психолога та переживанні «студентської нудьги».

Таким чином, можна говорити про те, що труднощі особистісного характеру у студентів – майбутніх спеціальних психологів та психологів можуть бути пов'язані із тривожністю, здатністю зосереджуватись на власних переживаннях, відсутності вміння самостійно формувати своє коло спілкування, низькою мотивацією до успіху та страхом невдачі, не здатністю особистості брати на себе відповідальність за більшість подій свого життя, емоційної стійкості, що є на стадії формування, здатністю приписувати свої успіхи впливу зовнішніх обставин. Переживання студентами- спеціальними психологами та психологами таких емоцій як: гнів та тривожність знижують мотивацію до навчання, що виражається у низькій мотивації до навчання та негативному загальному відношенні до навчання в університеті.

Таким чином, наше діагностичне вивчення показало наявність цілого комплексу властивостей, рис характеру, психологічних установок, почуттів, взаємостосунків тощо, які є показниками емоційної стійкості майбутніх психологів та спеціальних психологів, необхідних для психокорекційної роботи з аутичними дітьми. Разом з тим, результати дослідження вказують на потребу у розробці ефективної програми формування емоційної стійкості у студентів під час навчання в університеті.

Список використаних джерел

Бучельникова Н. В. Особенности личности интеллектуально одаренных и творчески одаренных младших подростков //Матер. межрегион. научно-практ. конф."Ярмарка научно-практических инициатив студентов" ПГПУ, г.Пермь, 2003 г. – С 112-121. **2. Кочубей Т., Семенов А.** Наукові підходи до вивчення емоційної стійкості як особистісної лідерської якості // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету . - 2013. - Ч. 1. - С. 117-124. **3. Носенко Е. Л.** Особистісні фактори успішності вирішення людиною основних життєвих задач (у світлі сучасних теорій особистості) //Матеріали II Всеукраїнського психологічного конгресу, присвяченого 110 річниці від дня народження Г. С. Костюка (19-20 квітня 2010 р.). – Т. 1. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – С. 273–278. **4. Синьов В. М.** Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник: у 2-х ч. / Синьов В. М. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – Ч. I. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – 238 с. **5. Тылец Н.Н.** Эффект резонанса в психическом развитии школьников: теория и эксперимент. – СПб.: [б.и.], 2010. – 200 с. **6. Шеремет М. К.** Проблеми та перспективи спеціальної освіти: / М. К. Шеремет // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету / за ред. О.В. Гаврилова, В. І. Співака. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В. С., 2007. – Вип. 7. – С. 101–103. **7. Emotional stability and positive values as the major personality dimensions of the subjective well-being / Nosenko E** // Third World Congress on Positive Psychology (IPPA 2013). - Westin Bonaventure - Los Angeles, CA, USA. - June 27-30, 2013.

Spysok vykorystanyh dzerel

1. Buchyel'nikova N.V. Osobennosti lichnosti intellektualno odarennykh I tvorcheski odarennykh mladshikh podrostkov// Mater.mezhregion. nauchno-prakt.konf. "Yarmarka nauchno-prakticheskikh initsiativ studentov" PGPU, g. Perm',2003g. S. – 112-121. **2. Kochubey T., Semenov A.** Naukovi pidkhody do vyvchennya emotsiynoi stiykosti yak osobystisnoi liderts'koi yakosti// Zbirnyk naukovykh prats' Umans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu. 2013.Ch – 1. – S. 117-124. **3. Nosenko Ye.L.** Osobestinosni factory uspishnosti vyrishennya lyadynoyu

osnovnykh zhyttevykh zadach (u svitli suchasnykh teoriy osobystosti) // Materialy II Vseukrains'kogo psykholoichnogo kongresy, prysvyachenogo 110 richnytsi vid dnya narodzhennya G.S. Kostyuka (19-20 kvitnya 2010r). – T.1. – K.: DP “Informatsiyno-analitychne agenstvo”, 2010. – S. 273-278.

4. Syn'ov V.M. Korektsiyna psikhopedagogika. Oligofrenopedagogika: pidruchnyk: u 2ch. / Syn'ov V.M. – K:Vyd-vo NPU im. M.P. Dragomanova, 2007. – Ch.1. Zagal'ni osnovy korektsiynoy psikhopedagogiky (oligofrenopedagogika). – 238s.

5. Tylets N.N. Effekt rezonansa v psykhhicheskom razvityya shol'nikov: tyoriya i eksperyment. – SPb.[b.i], 2010. – 200 s.

6. Shyeryemyet M.K. Probleme ta perspektyvy spetsial'noy osvity:/ M.K. Shyeryemyet // Zbirnyk naukovykh prats' Kam'yanyts-Podil's'kygo derzhavnogo universytetu / za red. O.V. Gavrylova, V.I. Spivaka. Kam'yanyts-Podil's'kyy:PP Moshyns'kyy V.S., 2007. – Vyp.7 . – S. 101-103.

7. Emotional stability and positive values as the major personality dimensions of the subjective well-being / Nosenko E // Third World Congress on Positive Psychology (IPPA 2013). - Westin Bonaventure - Los Angeles, CA, USA. - June 27-30, 2013.

Shulgenko D.I., Shulgenko O.Ye. Emotional stability as a factor of personal readiness of the future psychologist to correctional work with autistic children. The paper presents the results of experimental studies of emotional stability of students - future psychologists, which in their future professional activity have chosen psycho care for children with autistic spectrum disorders. Psychological characteristics of autistic symptoms in the system of pervazive disorders in children is considered. It is emphasized the specificity of approaches and methods of psychologist work with ASD children. Analysis of theoretical and practical sources revealed that not all psychologists are able and willing to provide a quality processing to overcome autistic disorders in children, namely: do not consider the complex structure of psychological disorders, get stress and frustration in contact with them, become despondent in the results of their professional correction and finally leave the profession. In connection with this, there was a need for experimental study of personal emotional stability indicators of future psychologists, forming their professional competencies and abilities to work with autistic children, aimed at dealing with autistic symptoms; forming the entire structure of psychological readiness for cooperation with multifunctional team during the work with ASD children. The specificity of this work is to overcome the psychological difficulties of personal barriers of professional that can later form a reflective, communicative, procedural, control functions; affect the quality, performance and results. The characteristics of structural components and content of emotional stability as a factor of readiness to stress for psychologist is provided. It is indicated peculiarities of emotional stability of future psychologists. In particular, four main factors of emotional stability of future psychologists are specified:

psychological characteristics of personality, relationship between aggression and personality characteristics, internal and self-control, general attitude to training with emotions. There are investigated the integral structure of emotional stability and basic psychological factors: overall self-esteem, introversion, anxiety, internality in interpersonal relationships, extraversion, motivation, success and fear of failure, general internality, motivation stability
- instability in internal achievements, sensitivity, sex, isolation - sociability, rationality - balance, spontaneity, aggression, age, internality failures in the field, internality in the collective, self-control, anger, anxiety, lies, related to general university studies, which show the ability or inability of a young man for the complex psychocorrectinal work. These phase of the study allowed us to analyze the psychological readiness of future special psychologists to work with autistic children and to formulate future directions for formation of their emotional stability. Based on the results the practical recommendations for the formation of a high level of emotional stability in the future psychologists increasing motivation and positive attitude to the university are provided.

Key words: emotional stability; future special psychologist, personal readiness, children with autistic spectrum disorders; emotional and volitional, motivational, intellectual components of emotional stability.

Отримано 20.02.2015 р.